

мі судді обставини дають підстави для обґрунтованої підозри порушення вимог зак-ва під час примусової госпіталізації, суддя зобов'язаний забезпечити невідкладне проведення суд.-медичного обстеження особи та надіслати відповід. органу досуд. розслідування окр. ухвалу щодо необхідності проведення дослідження фактів застосування насильства та вжиття необхідних заходів для забезпечення безпеки особи згідно із зак-вом (ст. 342 ЦПКУ).

Лит.: Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження / за ред. В. В. Комарова. Х., 2011; Ясинок М. М. Особливості окремого провадження у цивільному процесуальному праві України (теоретико-правовий аспект). К., 2014; Ясинок М. М. Непозовні форми провадження. В кн.: Цивільне процесуальне право України: в 2 т. / за заг. ред. М. М. Ясинка. Т. 2. К., 2021.

М. М. Ясинок.

СПРАВИ ПРО ОБМЕЖЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У ВІДВІДУВАННІ ГРАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА УЧАСТІ В АЗАРТНИХ ІГРАХ – справи, що розглядаються в порядку окр. провадження.

Відповідно до ЦКУ (ч. 2 ст. 36) суд може обмежити цив. дієздатність фіз. особи, якщо вона зловживає азартними іграми і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також ін. осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати (відповідно до гл. 22 СКУ до таких осіб можна віднести діда, бабу, прабабу, прадіда, внука, правнука, брата, сестру, мачуху, вітчима, падчерку, пасинка, непрацездатних родичів та ін. осіб, з якими про-

живала не менш як 5 років, за умови, що ця особа може надавати матер. допомогу), у скрутне матер. становище.

С. п. о. ф. о. у в. г. з. т. у. в а. і. включено до ЦПКУ у зв'язку з прийняттям у 2020 ЗУ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» (ч. 6 ст. 16), у якому передбачено три способи обмеження фіз. особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх: 1) за заявою про самообмеження (самостійно за заявою особи шляхом особистого подання організатору азартних ігор або Уповноваженому органу письмової заяви); 2) за заявою про обмеження (Уповноваженим органом за обґрунтованою заявою членів сім'ї першого ступеня споріднення або закон. представників); 3) за рішенням суду.

Особливістю С. п. о. ф. о. у в. г. з. т. у. в а. і. є те, що об'єктом суд. розгляду виступає встановлення обмеження доступу до участі в азартних іграх осіб, у яких виражена ігрова залежність (лудоманія). Обмеження цив. дієздатності фіз. особи в цих справах полягає в обмеженні можливості брати участь у цив. правовідносинах, пов'язаних виключно із гральним бізнесом. За результатами розгляду справи особі буде заборонено відвідувати гральні заклади (гральний заклад казино, зали гральних автоматів, букмекерські пункти), а також брати участь в азартних іграх, а саме в будь-яких іграх, умовою участі в яких є внесення гравцем ставки, що дає право на отримання виграшу (призу), імовірність отримання і розмір якого повністю або частково залежать від випадковості, а також знань і майстерності гравця.

Справа підсудна суду виключно за місцем проживання особи, щодо якої здійснюється обмеження. Місцем проживання фіз. особи є житло з присвоєною у встановленому законом порядку адресою, у якому особа проживає, а також апартаменти (крім апартаментів у готелях), кімнати й ін. придатні для проживання об'єкти нерухомого майна, заклад для бездомних осіб, ін. надавач соц. послуг з проживанням, стаціонарна соц.-медична установа та ін. заклади соц. підтримки (догляду), у яких особа отримує соц. послуги (абз. п'ятий ст. 3 ЗУ «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»).

Особливістю С. п. о. ф. о. у в. г. з. т. у. в а. і. є звужене коло осіб, які можуть бути заявниками. На відміну від справ за ст. 296 ЦПКУ про обмеження дієздатності, заяву можуть подати виключно члени сім'ї першого ступеня споріднення або закон. представники такої особи. ЦПКУ, ЦКУ та СКУ не містить переліку членів сім'ї першого ступеня споріднення. До членів першого ступеня споріднення Податковий кодекс України відносить батьків фіз. особи, чоловіка або дружину, дітей такої фіз. особи, у т. ч. усиновлені. До членів сім'ї ЗУ «Про запобігання корупції» відносить: а) особу, яка перебуває у шлюбі, та дітей до досягнення ними повноліття; б) будь-яких осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, у т. ч. осіб, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

У заяві, що подається до суду, також має міститися підтвердження підстав для обмеження фіз. особи у відвідування гральних закладів та участі в азартних іграх, а саме одного з таких фактів: 1) перевищення витрат на гру над особистими доходами особи, що ставить особу або її сім'ю у скрутне матер. становище; 2) наявність у особи боргових зобов'язань на суму більше 100 прожиткових мінімумів доходів гр-н; 3) несплата особою аліментів упродовж більше 3 міс.; 4) отримання особою або членами її сім'ї житлової субсидії чи пільг на сплату житлово-комун. послуг; 5) скрутне матер. становище особи чи членів її сім'ї, а також ін. осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати (ст. 300-3 ЦПКУ).

Справа розглядається суддею одноособово в суд. засіданні за участю заявника та особи, стосовно якої розглядається справа (ч. 1 ст. 300-4 ЦПКУ). Суд. витрати, пов'язані з провадженням справи про обмеження фіз. особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх, відносяться на рахунок д-ви. У випадку якщо суд установить, що заявник діяв недобросовісно, без достатньої для цього підстави, він стягує із заявника всі суд. витрати. Відповідно до ч. 1 ст. 44 ЦПКУ учасники суд. процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процес. правами; зловживання процес. правами не допускається.

Суд при ухваленні рішення про обмеження фіз. особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних

іграх обов'язково має в резолютивній частині встановити строк дії такого обмеження, що не може бути меншим від строку, встановленого у спец. законі. Відповідно до ЗУ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» таке обмеження може бути встановлено за рішенням суду від 6 міс. до 3 років. Рішення суду після набрання ним закон. сили надсилається судом до органу держ. регулювання у сфері орг-ції та проведення азартних ігор (Комісія з регулювання азартних ігор та лотерей). Законом не передбачено заборони повторного звернення із заявою про обмеження фіз. особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх. Рішення може бути оскаржене до апеляц. суду шляхом подання апеляц. скарги протягом 30 днів із дня складення повного суд. рішення.

На підставі рішення суду інформацію про обмеження фіз. особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх має бути внесено до Реєстру осіб, яким обмежено доступ до гральних закладів та/або участь в азартних іграх. Реєстр – це база даних, що містить інформацію про фіз. осіб, яким відповідно до поданих заяв або за рішенням суду обмежено відвідування гральних закладів та участь в азартних іграх (п. 54 ст. 1 ЗУ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»). З особами, які внесені до Реєстру, також забороняється укладати договір про споживчий кредит (абз. другий ч. 1 ст. 10 ЗУ «Про споживче кредитування»),

якщо в зазначеному Реєстрі міститься інформація про використання такими особами кредитних коштів для внесення ставок.

Виконання рішення суду здійснюється під час ідентифікації (верифікації, встановлення даних) гравця, а саме під час відвідання особою грального закладу. Користувачем Реєстру проводиться обов'язкова перевірка особи на наявність відомостей про таку особу в Реєстрі. У разі відвідання особою грального закладу в мережі Інтернет, під час входу до системи проводиться автоматичний запит до Реєстру за реквізитами, зазначеними в налаштуваннях відвідувача, час та ідентифікатори запиту фіксуються. У разі наявності особи в Реєстрі вхід забороняється на строк дії обмеження.

Порядок недопуску до участі в азартних іграх осіб, яким обмежено доступ до участі в азартних іграх, та осіб, у яких виражена ігрова залежність (лудоманія), затв. рішенням Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей від 29.11.2022 № 395.

Лит.: Кіреєва Н. О., Іванова А. С. Процесуальні особливості розгляду судом справ про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх як категорія справ окремого провадження // Юридичний науковий електронний журнал, 2021, № 7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/16>; Руденко О. А. Розгляд судом справ про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх // Галицькі студії: Юридичні науки, 2023, № 1; Стоянова Т. А. Особливості доказування в справах про обмеження фізичної особи

у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх онлайн. В кн.: Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 21 трав. 2021 р.: у 2 т. Т. 2. О., 2021.

Р. Ю. Ханік-Посполітак.

СПРАВИ ПРО ОБМЕЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ, ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ ТА ПОНОВЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ – категорія справ окр. провадження щодо зміни прав. статусу фіз. особи в суд. порядку.

Обсяг цив. дієздатності фіз. особи встановлюється ЦКУ і може бути обмежений виключно у випадках і в порядку, встановлених законом (ч. 2 ст. 30 ЦКУ).

Відповідно до ст. 36 ЦКУ суд може обмежити цив. дієздатність фіз. особи, якщо вона страждає на психіч. розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Суд може також обмежити цив. дієздатність фіз. особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим самим ставить себе чи свою сім'ю, а також ін. осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матер. становище. Крім того, ч. 5 ст. 32 ЦК передбачає, що при наявності достатніх підстав неповно-

літня особа (віком від 14 до 18 років) у суд. порядку може бути обмежена в праві самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи ін. доходами або позбавлена цього права. Фіз. особа, яка внаслідок хронічного, стійкого психіч. розладу не може розуміти значення своїх дій та (або) керувати ними, може бути визнана судом недієздатною (ст. 39 ЦКУ).

Суд. порядок розгляду справ про обмеження цив. дієздатності фіз. особи, визнання фіз. особи недієздатною та поновлення фіз. особи в дієздатності визначається гл. 2 розд. IV ЦПКУ.

Стаття 295 ЦПКУ, визначаючи підсудність таких справ, передбачає, що заява про обмеження дієздатності фіз. особи чи визнання її недієздатною подається до суду за місцем проживання цього гр-нина, а якщо він перебуває на лікуванні в наркологічному або психіатричному лікувальному закладі, – до суду за місцем знаходження лікувального закладу.

Цив. проц. зак-во визначає коло осіб, які вправі звернутися до суду із заявою про обмеження дієздатності, визнання недієздатності та поновлення цив. дієздатності фіз. особи. Перелік цих осіб є вичерпним і поширювальному тлумаченню не підлягає. Відповідно до ст. 296 ЦПКУ заява про обмеження цив. дієздатності фіз. особи може бути подана членами її сім'ї, органом опіки та піклування, наркологічним або психіатричним закладом. Заява про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи ін. доходами або позбавлення її цього права може